אוגוסט 2017

ענף המלונאות

תקציר

- כניסות התיירים לישראל בחציון הראשון של שנת 2017 העפילו לרמה הגבוהה ביותר בשנים האחרונות, זאת ככל הנראה בעיקר בשל הרגיעה היחסית במצב הביטחוני. עלייה זו תמכה בשאר נתוני הענף- מספר הלינות, שיעור התפוסה והפדיון במחירים קבועים.
- עם זאת, השיפור בנתוני הפעילות הורגש בצורה חלשה יותר, בקרב יישובים מוטי תיירות פנים, מבין היישובים המובילים בפעילות תיירותית.
- מספר הלינות של ישראלים במלונות תיירות מצוי בקיפאון מסוים, כאשר במקביל מספרם של הישראלים היוצאים לחו"ל, בנטרול הגידול באוכלוסייה, נוסק. זאת, על רקע השקל החזק, העלייה בשכר הריאלי, הירידה במחירי הטיסות לחו"ל והעלייה במחירי הארחה המקומיים.
- במבט קדימה, הימשכות הרגיעה הביטחונית עשויה לסייע בשמירה על רמה גבוהה של תיירות נכנסת, בדומה למגמת ההתאוששות שחלה בשליש הראשון של שנת 2017 באזורים בעולם שנפגעו מטרור אשתקד. אם כי, יש לבחון האם הגידול הנוכחי בכניסות התיירים אינו תולדה של ביקושים כבושים, שברגע שיבואו על סיפוקם, יובילו לירידה בקצב הצמיחה הגבוה של כניסות תיירים. כאשר לשם השוואה, על פי ארגון התיירות העולמי שיעור הצמיחה השנתי של כניסות תיירים לאירופה בשנת 2017 צפוי לעמוד על 3%-2%.

גילי בן אברהם

החטיבה הפיננסית > אגף כלכלה

רקע

מספר מלונות התיירות[1] בסוף שנת 2016 עמד על 388, זאת בהשוואה ל-374 מלונות שנה קודם לכן (ראה/י תרשים מס' 1). מלונות התיירות פרוסים ברחבי הארץ כך שבכל אחד מהמחוזות- ירושלים, תל אביב, דרום וצפון, מצויים כ-20% מהיקף מלונות התיירות, ובמחוזות מרכז וחיפה כ-7% ו-6% נוספים, בהתאמה. מספר מלונות התיירות גדל בכל שנה מאז שנת 2011, לאחר מספר שנים של אי שינוי במספרם, מה שהגדיל במקביל את היצע החדרים בשנים הללו. כך, בשנת 2016 הסתכם מספר החדרים במלונות פתוחים ב-47,280 בממוצע (המהווים כ-92% מסך החדרים, כולל אלו שבמלונות הסגורים), נתון זה משקף עלייה של 0.8% בלבד בהשוואה להיקף החדרים הממוצע בשנת 2015. נוסף על כך, באותה התקופה נרשמה עלייה של 1.0% בלבד בהיצע המיטות הממוצע במלונות פתוחים. <u>למעשה, מאז תחילת העשור הנוכחי, להוציא שנת 2014, שיעור הגידול השנתי של היקף החדרים והמיטות לא עלה על 1.3%, כלומר היצע החדרים והמיטות די קשיח.</u>

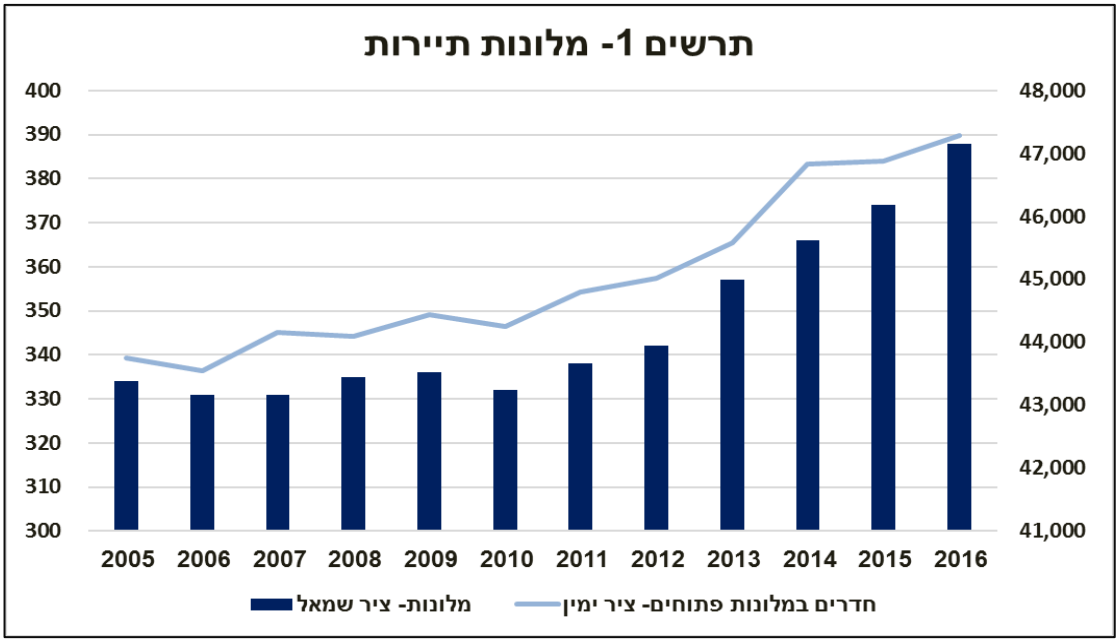

היישובים "התיירותיים" ביותר בישראל, דהיינו אלו המניבים את הפדיון הגבוה ביותר משירותי תיירות, לפי חלקם מהפדיון הארצי בשנת 2016, הינם: אילת (24%), תל אביב (20%), ירושלים (17%) וים המלח (11%). כאשר חלקם מוטי תיירות פנים (ישראלים) וחלקם מוטי תיירות חוץ. כך, בעוד שהמלונות באילת וים המלח הניבו את מרבית הכנסותיהם מתיירים מקומיים בשנת 2016, 90% ו-81%, בהתאמה. המלונות בירושלים ותל אביב הניבו את מרבית הכנסותיהם דווקא מתיירים תושבי חוץ, 65% ו-67%, בהתאמה. ייתכן וזאת בשל היותן של ירושלים ותל אביב מרכזים כלכליים המאופיינים בפעילות עסקית וציבורית רבה, ועל כן מהווים מוקד משיכה לתיירות עסקית.

על פי נתוני שנת 2016 **שיעור התפוסה** הארצי במלונות תיירות עמד על 62.4%, כאשר בתל אביב-יפו, אילת וים המלח נרשמו שיעורי תפוסה הגבוהים מהשיעור הארצי (ראה/י תרשים מס' 2), זאת בדומה לשנים עברו. יש לציין כי בין היישובים המוצגים מטה, בולטים שפת ים המלח, ירושלים, נתניה וטבריה בהם שיעור התפוסה מצוי במגמת ירידה בשנים האחרונות. **הפדיון היומי הממוצע לחדר אפשרי**[2] (מקביל למדד המוכר Average revenue per available room) בכל הארץ עמד על 141.9$, זאת בהשוואה ל-140.3$ בשנה קודם לכן, כאשר הרצלייה, שפת ים המלח ותל אביב- יפו

---

[1] מלון הרשום לתיירים על ידי משרד התיירות.

[2] סך הפדיון חלקי ממוצע החדרים האפשריים. חדרים אפשריים= מס' החדרים כפול הימים בשנה שהמלון היה פתוח. דרך נוספת לחישוב: המכפלה בין הפדיון היומי הממוצע לחדר שנמכר ושיעור התפוסה. **מדד זה אינו בהכרח בר השוואה לערים במדינות אחרות, מכיוון שהלמ"ס, בשונה משיטות חישוב מקובלות אחרות, מכילה בחישוב הפדיון הכנסות משירותים שאינם לינות, כגון- הסעדה, עמלות על הזמנות שבוטלו ועוד.**

הינם היישובים המניבים ביותר. בבחינת **הפדיון היומי הממוצע לחדר שנמכר**[3], ADR (Average daily rate), שאינו מתחשב בשיעורי התפוסה, ומציג את העלות האמיתית שישלם לקוח ממוצע עבור חדר, עולה כי ה-ADR בהרצלייה עומד על כ-404$, וגבוה כמעט פי שניים ממקבילו הארצי שעומד על 227$. גם במדד זה היישובים שפת ים המלח ותל אביב- יפו הינם גבוהים בהשוואה לנתון הארצי. אולם, באופן די עקבי בשנים האחרונות, ה-ADR באילת נמוך מזה הארצי. כמובן שהסיבה לפערים הללו, בשני המדדים, בקרב אילת והרצלייה נעוצה בשיעורי התפוסה ביישובים אלו. שיעור התפוסה הגבוה באילת הוא התומך בפדיון יומי ממוצע לחדר אפשרי גבוה יחסית, ואילו בהרצלייה בדיוק הפוך, שיעור התפוסה הנמוך הוא המעיב על הפדיון היומי הממוצע לחדר אפשרי.

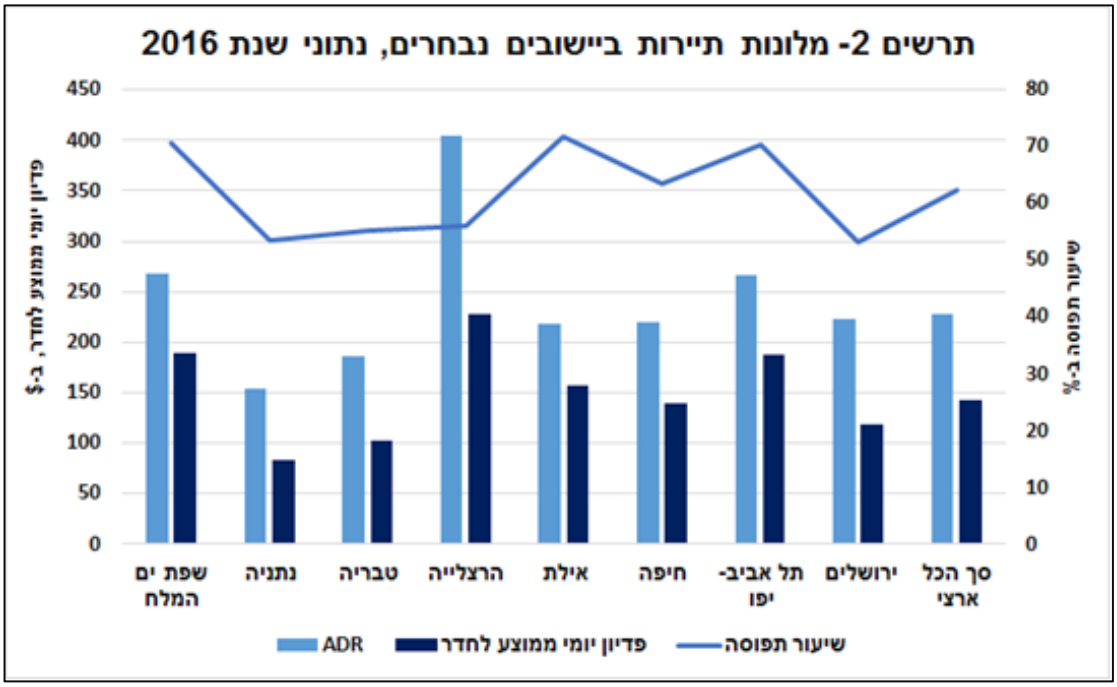

ניתוח מקרו כללי

שנת 2017 החלה בסימן חיובי מאוד במגוון נתוני תיירות, כשמעל כולם בלטה העלייה **בכניסות התיירים**. כך, בחודש אפריל בשנה זו נכנסו למדינת ישראל כ-294 אלף תיירים (נתונים מנוכי עונתיות), הרמה הגבוהה ביותר בשנים האחרונות לחודש אחד. נוסף על כך, בהסתכלות רבעונית התמונה המתקבלת זהה. ברביעים הראשון והשני של שנת 2017 סך כניסות התיירים האמירו לרמות שיא ונקבעו על 281.5 ו-290.2 אלף, בממוצע, בהתאמה, כאשר נתונים אלו משקפים שיעורי צמיחה של 23% ו-24% בהשוואה לרביעים המקבילים אשתקד. רמות אלו אף גבוהות (אם כי בשיעור מזערי) מהרמות שנצפו בתנופה הקודמת בכניסות התיירים, שהתרחשה ברביעים הראשון והשני של שנת 2014, טרום מבצע "צוק איתן" (ראה/י תרשים מס' 3). העלייה בכניסות התיירים מרשימה במיוחד, מכיוון שהיא חלה במקביל להתחזקות השקל מול האירו והדולר בתקופות האמורות לעיל. כלומר, על אף שכוח הקנייה של התיירים נשחק, הם הגיעו בכל זאת במספרים גבוהים.

---

3 סך הפדיון חלקי מס' החדרים שנמכרו.

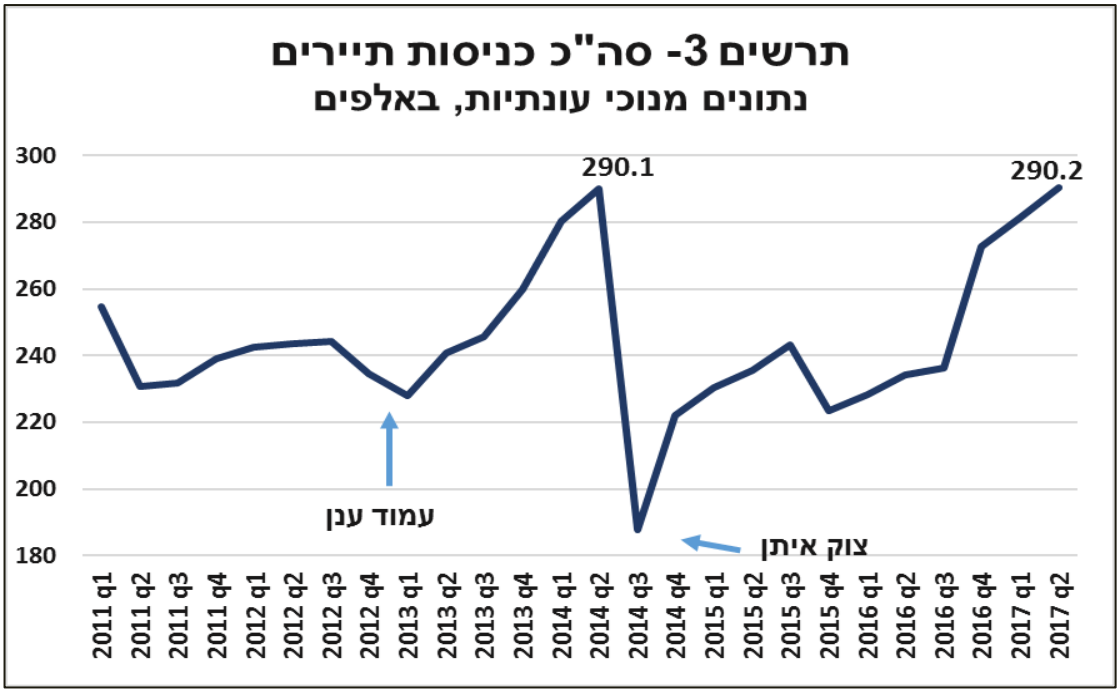

העלייה בכניסות התיירים בינואר- יולי 2017 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד הייתה רוחבית, להוציא מדינות מעטות: מצרים, ירדן, דנמרק גיאורגיה ואוזבקסיטן, מהן חלה ירידה בכניסות התיירים, אולם במרבית המדינות נרשמה עלייה דו ספרתית. להלן טבלה המציגה את העלייה בכניסות התיירים ממדינות היעד המובילות בתקופה המוזכרת מעלה.

מדינה	שיעור כניסות התיירים מתוך סך כניסות התיירים	כניסות תיירים, באלפים	שיעור השינוי בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד
ארה"ב	23.1%	464.9	+19.2%
רוסיה	9.0%	181.7	+30.1%
צרפת	8.6%	172.0	+6.9%
גרמניה	5.8%	117.1	+29.6%
בריטניה	5.5%	111.4	+9.2%
אוקראינה	3.9%	79.3	+17.7%
סין	3.4%	69.4	+66.9%
איטליה	2.7%	54.3	+28.7%
קנדה	2.3%	46.8	+24.5%

לזינוק בסך כניסות התיירים המוצג לעיל, ישנם מספר הסברים, חלקם מתמשכים וחלקם מן העת האחרונה, והם:

1. נראה כי הזרז הדומיננטי ביותר הוא הרגיעה היחסית במצב הביטחוני, זאת בפרט בהשוואה לתקופה המקבילה בשנת 2016, בה התרחשו בתדירות גבוהה פיגועים על ידי מפגעים בודדים

ובלתי מאורגנים. במילים אחרות, לא מן הנמנע, כי הרגיעה הביטחונית "שחררה" ביקושים כבושים שהצטברו בעקבות החשש להגיע לישראל בשל המצב הביטחוני ששרר במדינה בשנתיים האחרונות.

2. מדיניות השמיים הפתוחים שנהגתה בשנת 2013, ולמעשה הסירה חסמים ואפשרה כניסה של חברות טיסה זרות מאירופה, וביניהן גם חברות מפלח ה"לואו קוסט", התרחבה עם השנים לשיתוף פעולה עם מדינות נוספות ומגדילה גם כיום את מצבת החברות שפועלות מישראל. כך, מבט על נתוני הטיסות הבינלאומיות בתנב"ג בחודש יוני 2017 מלמד כי בחודש זה פעלו 11 חברות תעופה שלא פעלו בחודש יוני אשתקד. כך שמחד, התחרות שנוצרת ביעדים בהם מתרבות המפעילות מורידה את המחירים בעבור תיירים נכנסים, ומאידך פתיחה של קווי טיסה מיעדים חדשים מגדילה את מדינות היעד לתיירות נכנסת למדינת ישראל. כפי שניתן לראות בתרשים מס' 4, תנועת המטוסים בטיסות בינלאומיות מנתב"ג גדלה בכל רביע בהשוואה למקבילו בשנה קודמת מאז יושמה רפורמת השמיים הפתוחים.

3. משרד התיירות נוקט בפעולות המעודדות תיירות נכנסת למדינה, בין היתר: מענק כספי בסך 60 יורו על כל נוסע שנוחת בנמל התעופה עובדה הסמוך לאילת (בהשתתפות של התאחדות המלונות) בחודשי החורף ופטור מאגרות של משרד התחבורה לכל חברת תעופה שתנחת בעובדה; מענק בסך מאות אלפי יורו לכל קו חדש שיופעל בישראל, בהתאם למספר הטיסות השבועיות שיערוך, וזאת בכדי למשוך מפעילות חדשות ולהגדיל את היעדים מהם מגיעים תיירים למדינה.

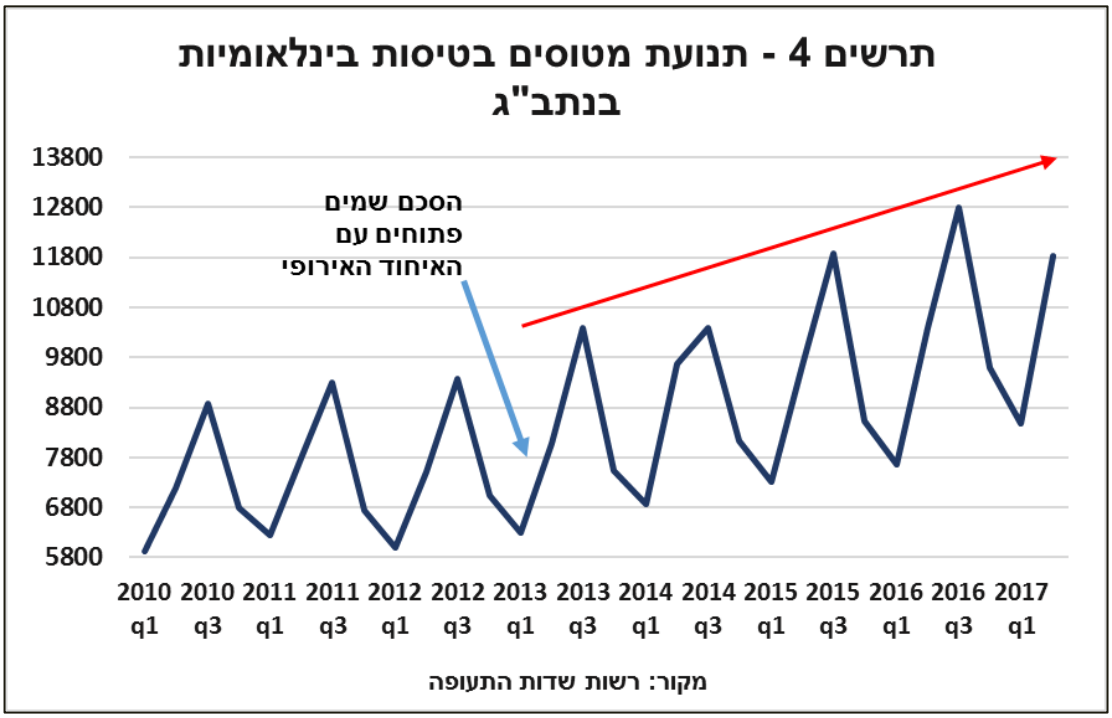

במבט קדימה, אם המצב הביטחוני ישמר, לא מן הנמנע כי סך כניסות התיירים יוותר גם ברביע השלישי סביב הרמה שנצפתה במחצית הראשונה של שנת 2017. בנוסף, ייתכן ועלייתה המרשימה של ישראל, ב-11 מקומות, במדד התחרותיות של הפורום הכלכלי העולמי בתחום התיירות תסייע לשמור על זרם התיירים אל המדינה. ישראל ניצבת במקום ה-61 במדד זה, כאשר עיקר העלייה במדד האחרון מיוחסת לשיפור בסביבה העסקית ובתשתיות הקרקע במדינה, כשמנגד רמת בטיחות נמוכה, פתיחות מוגבלת ומחירים בלתי תחרותיים מעיבים על ציונה במדד ומסבירים את מיקומה הנמוך.

יחד עם זאת, כאמור לעיל, ייתכן וההגעה לרמה הנוכחית של כניסות תיירים מוסברת בעיקרה בשחרור הביקושים העצורים. אם סברה זו נכונה, הרי שלאחר מיצוי ביקושים אלו, עשויה רמת כניסות התיירים להתרחב בקצב איטי יותר. אם כי, בכדי לקבל מענה לסוגיה זו, יש לבחון את נתוני כניסות התיירים בתקופה ארוכה של יציבות ביטחונית.

העלייה בכניסות התיירים היטיבה עם שאר נתוני התיירות- לינות, פדיון ותפוסה

סך **הלינות במלונות תיירות** (מנוכי עונתיות) מצוי במגמה חיובית. נתון זה הסתכם בממוצע חודשי של 2.022 מיליון בחציון הראשון של שנת 2017, ומשקף עלייה של 11% בהשוואה לנתוני התקופה המקבילה אשתקד, שכאמור לעיל אופיינה בהרעה במצב הביטחוני. אולם, גם בהשוואה לתקופה המקבילה בשנת 2014 שקדמה לצוק איתן ונחשבת מאירת פנים בהתבוננות ארוכת טווח, נרשמה עלייה בסך הלינות בשיעור של כ-2.2%.

עלייה נאה זו התאפשרה בראש ובראשונה הודות לנסיקה במספר התיירים הנכנסים שהוצגה לעיל, שהתבטאה בעלייה בסך הלינות הממוצע של תיירים בשיעור של כ-26% בחציון הראשון של שנת 2017, בהשוואה לחציון המקביל אשתקד (ראה/י תרשים מס' 5), כאשר לינות התיירים מהוות כ-43% מסך הלינות, נכון לחציון הראשון של שנת 2017. סך הלינות הממוצע של ישראלים עלה אף הוא בכ-2% באותה התקופה. אולם, אם נבחן את נתוני החציון הנוכחי בהשוואה לחציון המקביל בשנת 2014, נמצא כי מספר לינות התיירים ירד בכ-6%, וטרם שב לרמות שנרשמו בחציון הראשון בשנת 2014. מכאן נובע, כי על אף הצמיחה הנאה בלינות התיירים בהשוואה לשנה שעברה, שתרמה מהותית לעלייה בסך הלינות והייתה נחוצה על מנת שנתון זה יגיע לרמה הגבוהה הנוכחית, לולא הגידול בלינות הישראלים בהשוואה לתקופת טרום מבצע צוק איתן בשנת 2014, שחל כבר בתום שנת 2014 ומאז נותר ביציבות מסוימת, הרמה הנוכחית של סך הלינות לא הייתה מושגת. כלומר, **חל שינוי בתמהיל הלינות בחלוקה בין תיירים לישראלים, בהשוואה לתקופה המקבילה בשנת 2014- כיום חלקם של הישראלים בסך הלינות גדול יותר.**

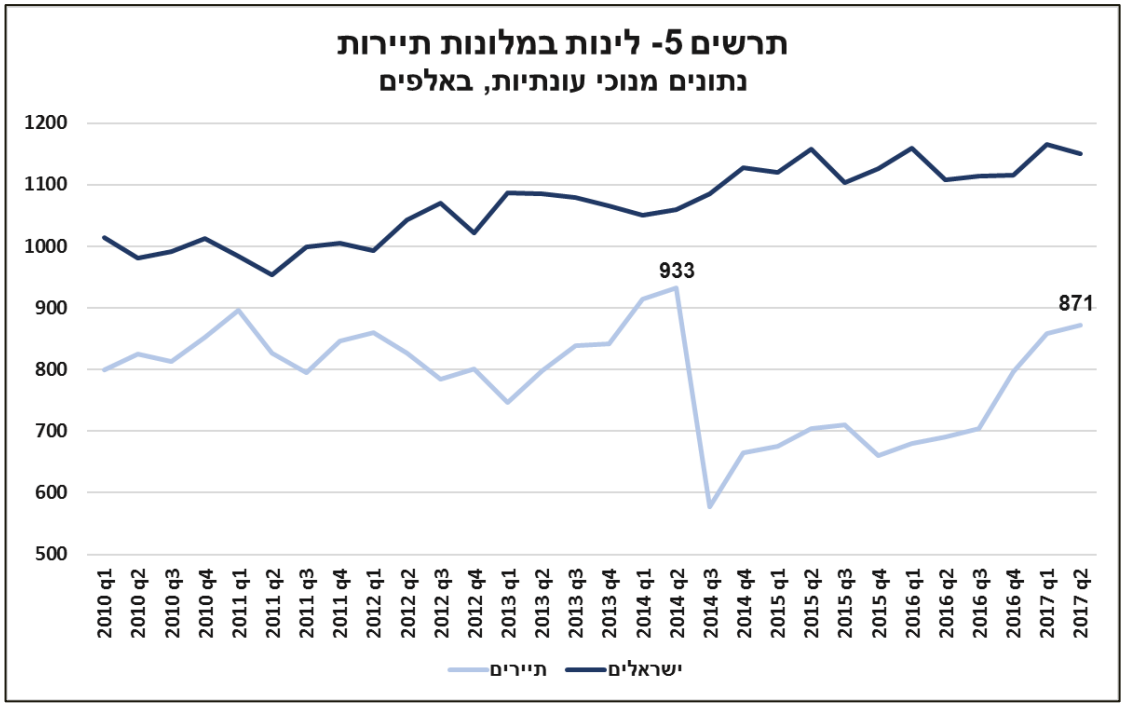

זה המקום לציין, כי מדיניות השמיים הפתוחים מהווה מעין "חרב פיפיות" עבור מלונות התיירות, בכל הקשור ללינות ישראלים. וזאת, מכיוון שזו הוזילה את הוצאות הטיסה לישראלים המעוניינים לנפוש בחו"ל (יחד עם התחזקות השקל מול מרבית המטבעות). וזוהי ככל הנראה אחת הסיבות העיקריות לגאות בסך יציאות הישראלים לחו"ל (ראה/י תרשים מס' 6). כך, בכל רביע מאז הרביע השלישי בשנת 2015 עלה סך יציאות הישראלים לחו"ל בשיעור שינוי דו ספרתי בהשוואה שנתית.

סביר להניח כי ישראלים רבים מעדיפים את היציאה לחו"ל על פני האפשרות המקבילה המקומית, מה שמתבטא בקיפאון היחסי בו מצוי סך הלינות של ישראלים בשנים האחרונות, כמוצג בתרשים 6. כמובן שלעלייה ביציאות הישראלים לחו"ל תרמו גם גורמים נוספים, כגון- השקל החזק, מוזיל גם את הוצאות הצריכה (לינה, מזון וכו') בחו"ל במונחי שקלים; עלייה בשכר הריאלי וירידה בשיעור האבטלה

המגדילים ביקושים לנופש בכלל, ובחו"ל בפרט; והתייקרות מחירי הנופש בארץ, המצויים במגמת עלייה, ככל הנראה בשל הגידול האיטי בהיצע החדרים שהוצג מעלה. מדד מחירי מלונות ובתי הארחה עלה בשנה האחרונה (רביע שני של שנת 2017 מול רביע מקביל אשתקד) ב-5%.

המשמעות העולה מכך היא פגיעה בפוטנציאל הצמיחה של לינות ישראלים במלונות תיירות מקומיים. כלומר, ייתכן שעל מלונות התיירות המקומיים לווסת את פעילויות השיווק והמכירה כך שיהיו מוטות חשיפה לתיירים מן החוץ, המהווים נכון להיום יעד צמיחה במונחי לינות.

מספר הלינות הממוצע לתייר עמד על 3 במהלך החציון הראשון של שנת 2017. בהסתכלות ארוכת טווח ניתן לזהות כי נבלמה מגמת הירידה שאפיינה את הנתון לעיל בשנים 2007-2014, כתוצאה, בין היתר, מהתפשטות השימוש בפלטפורמות שיתופיות כגון Airbnb. עם זאת, על פי סקר התיירות שנערך בשנת 2016 בקרב אלפי תיירים היוצאים את ישראל, נמצא כי כ-7% מבין התיירים שנכנסו לישראל בחרו באופציית אכסון מסוג דירה שכורה, זאת בהשוואה ל-8% בשנת 2015 ו-6% בשנת 2014, באותו הסקר.

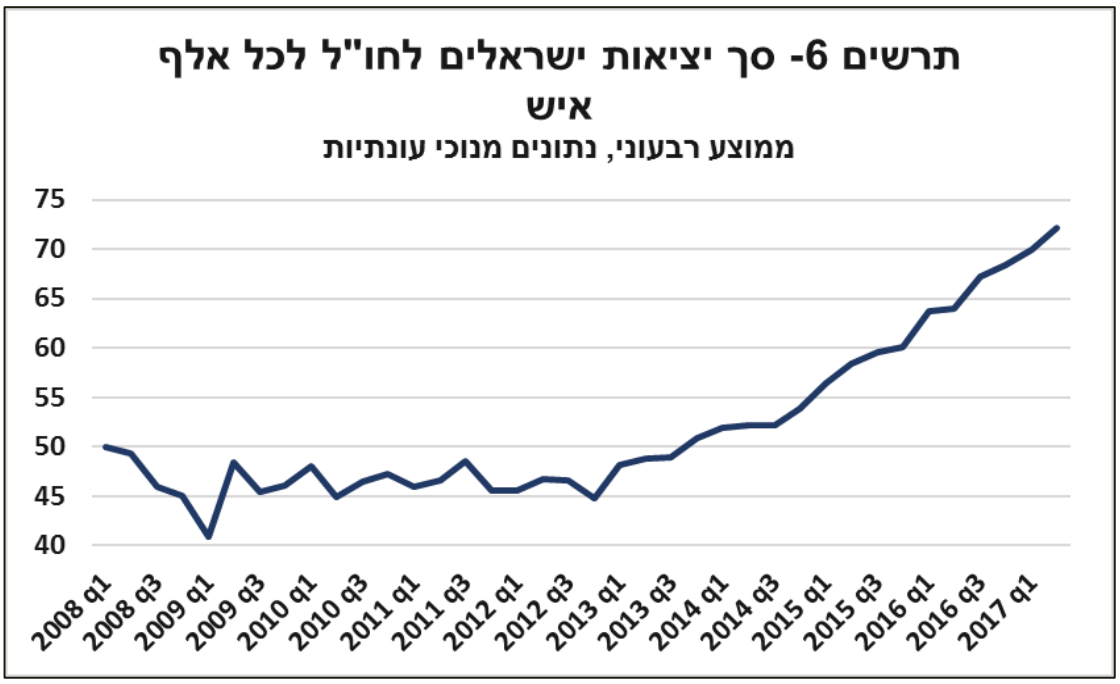

סך הפדיון במחירים קבועים (מנוכי עונתיות) הגיע אף הוא לרמות שיא ברביע האחרון של שנת 2016 וברביע הראשון של שנת 2017. העלייה הריאלית בפדיון נתמכה על ידי הגידול במספר הלינות שהוצג מעלה. הפדיון במחירים קבועים ברביע הראשון של שנת 2017 נקבע על 2.4 מיליארד ₪, נתון זה משקף עלייה של 8.7% בהשוואה לרביע המקביל אשתקד. בהסתמך על נתוני הלינות החזקים של הרביע השני של שנת 2017 ניתן להעריך כי גם ברביע זה יציגו המלונות פדיון גבוה במחירים קבועים, בהשוואה לרביע המקביל אשתקד. בהסתכלות על נתוני הפדיון בחלוקה ליישובים, ניתן לזהות כי מעל כולם בלטה ירושלים (33%+), כאשר אחריה נתניה (23%+) וטבריה (14%+), בעוד שבאילת, דווקא נרשמה ירידה בפדיון (7%-) שנגרמה כתוצאה מהירידה בפדיון מישראלים.

סך הפדיון במחירים קבועים עלה כתוצאה מעלייה מהפדיון מתיירים, המהווים כ-40% מסך הפדיון ברביע הראשון של שנת 2017, וגם מעלייה מהפדיון מישראלים. כך, סך הפדיון מתיירים עלה בחדות ברביע זה בהשוואה לרביע המקביל אשתקד, בשיעור של 16.3%, כאשר לעומתם, סך הפדיון מישראלים עלה בכ-4.3%. כאשר בוחנים את נתוני הפדיון לילה, ניתן ללמוד כי הפדיון ללילה מישראלים עלה בכ-3.7% ברביע הראשון של שנת 2017 בהשוואה לרביע המקביל אשתקד, בעוד שהפדיון ללילה מתייר ירד בכ-7.8%. כלומר, על פי הנתונים לתקופה האמורה לעיל, עלייה בשיעור הלינות בקרב הישראלים לוותה בגידול בשיעור רב יותר בפדיון במחירים קבועים, ומאידך עלייה בשיעור הלינות בקרב תיירים לוותה בגידול בשיעור נמוך יותר בפדיון.

נוסף על כך, ניתן לציין כי הפער שהתקיים במרבית השנים האחרונות בין התיירים לישראלים בפדיון ללילה, התרחב מהותית ברביע הראשון של שנת 2017. כך, הפדיון ללילה במחירים קבועים מישראלים עמד על כ-413 ₪ במהלך תקופה זו, ואילו הפדיון ללילה במחירים קבועים מתיירים עמד על כ-368 ₪. זאת, בהשוואה לפער של שקלים בודדים בתקופה המקבילה אשתקד.

שיעור התפוסה הכולל במלונות תיירות ברביע הראשון של שנת 2017 הסתכם ב-58%, זאת בהשוואה ל-53.4% ברביע המקביל אשתקד. העלייה בשיעור התפוסה התרחשה במרבית האזורים, כאשר בדומה לנתוני הפדיון, בירושלים חלה העלייה הגבוהה ביותר (12.5 נקודות האחוז), אחריה טבריה ונתניה (10+), חיפה (9+) ותל אביב- יפו (3+). אילת היא העיר היחידה בה נרשמה ירידה בתפוסה בתקופת ההשוואה, בסך 1.4 נקודות האחוז, מה שעשוי להסביר את הירידה בפדיון במחירים קבועים שהוזכרה לעיל.

מספר **משרות השכיר** במלונות התיירות ברביע הראשון של שנת 2017 עלה ב-7% בהשוואה לרביע המקביל אשתקד, על אף שבוצעו שתי פעימות של העלאות שכר המינימום בין התקופות הללו. זאת, לאחר שגם ברביע הקודם נרשמה עלייה בהשוואה שנתית בשיעור של4.7%.

בניגוד לנתוני המקרו, הלך הרוח בקרב המלונאים שלילי וכך גם ציפיותיהם קדימה

סקר החברות של בנק ישראל לרבעון השני של שנת 2017, מצביע על הרעה בשלל גורמי פעילות בתחום המלונאות (ראה/י תרשים מס' 7). כך, המאזן נטו של דיווחי החברות בענף המלונאות היה שלילי (מספר החברות שהצביעו כי חלה הרעה בהשוואה לרביע המקביל שנה קודם לכן היה גבוה ממספרם של אלו שציינו כי חל שיפור), הן מבחינת הפעילות הכללית, והן מבחינת גורמים משניים כגון- לינות תיירים, לינות ישראלים ופדיון ממוצע לחדר. זאת, בניגוד לעלייה המשמעותית בלינות התיירים שחלה בחציון הראשון של השנה, וכן בשונה מהעלייה החדה בפדיון במחירים קבועים. ייתכן והסיבה לתוצאות השליליות בסקר נעוצה בכך שמספר החברות המשתתפות בו בתחום המלונאות קטן- 8 חברות בסקר האחרון, ועל כן עשוי להיות מוטה לתשובותיהן של חברות שאינן פועלות באזורי ביקוש או לחלופין לתשובותיהן של חברות הפועלות באזורים מוטי נופשים ישראלים, שכאמור מצויים בקיפאון מסוים. אם כי, גם מתוצאות הסקר ברביע הראשון בו השתתפו 20 חברות, עולות מסקנות השונות מהנתונים.

ראוי לציין כי, ככל שעולה מן הסקר, החברות צופות הרעה גם ברבעון השלישי של שנת 2017, מבחינת ההזמנות שהתקבלו מתיירים וכן מישראלים. ציפיות אלו מדאיגות, מפני שהרבעון השלישי בשנה הוא בדרך כלל החזק ביותר בתחום המלונאות, עקב חופשת הקיץ והחגים שחלים בו. עם זאת, יש לציין כי חודש יולי 2017 ניחן אף הוא ברמה גבוהה של כניסות תיירים. אלו הסתכמו ב-280,000 בחודש זה (נתונים מנוכי עונתיות), נתון אשר משקף עלייה של 19% בהשוואה לחודש המקביל אשתקד. כמו כן, נתון זה נמוך אך במעט בהשוואה לממוצע בחציון הראשון של שנת 2017 שעמד על 286,000.

ממצא אופטימי שעולה מן הסקר הינו הירידה בחומרת מגבלות הביקוש השונות- היקף התיירות מחו"ל, היקף תיירות הפנים והמצב הכלכלי והביטחוני בישראל. החברות המשתתפות בסקר הצביעו על ירידה זו במהלך שני הרביעים שחלפו בשנת 2017, בהשוואה לחומרת מגבלות הביקוש שנמדדו בשנת 2016.

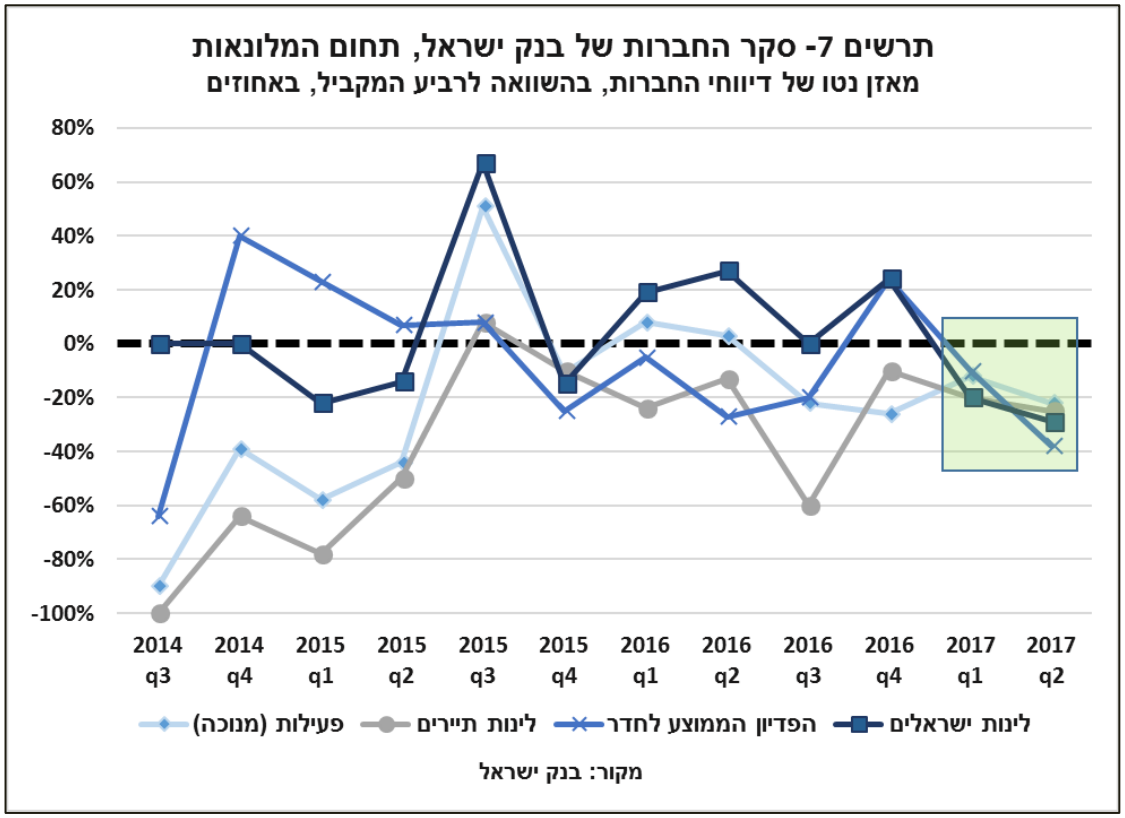

תיירות בעולם

על פי ארגון התיירות העולמי של האו"ם (UNWTO), כניסות התיירים בעולם הסתכמו ב-369 מיליון במהלך ארבעת החודשים הראשונים של שנת 2017, נתון זה משקף עלייה של 6% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. זאת, הודות להימשכות המומנטום החיובי באזורים שבלטו לחיוב בשנת 2016, כשבמקביל האזורים שביצועיהם היו חלשים יותר, בדרך כלל בשל פעולות טרור, הציגו התאוששות בתקופה זו. כך, שיעורי הצמיחה באזורים שנפגעו כתוצאה מהטרור- המזרח התיכון (10%+), אפריקה (8%+) ואירופה (6%), היו גבוהים יחסית בהשוואה לצמיחה באסיה והפסיפיק (6%+) ואמריקה (4%). להערכת הארגון, שיעור השינוי השנתי של כניסות התיירים לאירופה (ישראל משתייכת לאזור זה) בשנת 2017 יעמוד על טווח של 3%-2%, זאת בנמוך מן הממוצע בשנים 2016-2010 שהסתכם ב-3.8%.

נתוני הארגון לשנת 2016 מלמדים כי סין היא המדינה המובילה בעולם במונחי הוצאות על תיירות חוץ מאז שנת 2012, כאשר בשנת 2016 הגדילו התיירים הסינים את הוצאותיהם ב-12%. נוסף על כך, הוצאות תיירים ממדינות נוספות, המהוות יעדים מרכזיים לתיירות נכנסת לישראל, גדלו בשנה זו, ובהם- גרמניה (5%+) וצרפת (7%+), וכן מס' התיירים מבריטניה עלה ב-7%, על אף הפיחות בליש"ט. מאידך, הוצאות התיירים מרוסיה ירדו גם בשנת 2016. מעניין לציין כי ישראל נוכחת ברשימת תשע המדינות, מבין 50 שווקי מקור לתיירים הגדולות בעולם, שרשמו צמיחה דו ספרתית בהוצאות התיירים בשנת 2016.

ממצאים עיקריים מהדוחות הכספיים של החברות הציבוריות בענף המלונאות

הניתוח הבא מתבסס על החברות הציבוריות בענף בלבד. כלומר נתוניהם הכספיים של מלונות פרטיים, אכסניות וצימרים אינם נכללים בניתוח זה.

שם החברה	% מהמאזן המצרפי
ישרוטל	48.5%
דן מלונות	38.2%
מלונות הכשרה	5.9%
חוף גיא	1.4%

ההכנסות המצרפיות של החברות הציבוריות בענף הסתכמו ב-522.3 מיליון ₪ ברביע הראשון של שנת 2017. נתון זה משקף ירידה של כ-1% בהשוואה לרביע המקביל אשתקד. הירידה לא הייתה רוחבית, כאשר העלייה בהכנסות ישרוטל וחוף גיא הייתה נמוכה מהירידה בהכנסותיהן של דן מלונות ומלונות הכשרה. הירידה בהכנסות המצרפיות בהשוואה שנתית, על רקע הגידול בכניסות ולינות תיירים שחל ברביע הראשון של שנת 2017 הינה מפתיעה. אולם, בחינה של הדוחות הכספיים של החברות מעלה כי שינויים בתמהיל הנכסים הוא שגורם לירידות ועליות ברביע הנוכחי. כך, הירידה בהכנסות מלונות הכשרה מיוחסת לסיום הסכם ניהול עם שני מלונות במהלך 2016. באופן דומה, העלייה בהכנסות ישרוטל קשורה ברכישת מלון שבוצעה במהלך שנת 2016.

שולי הרווחיות המצרפיים של החברות הציבוריות דווקא רשמו שיפור ברביע הראשון של שנת 2017. כך, שולי הרווחיות הגולמית הסתכמו ב-15.2% ברביע זה, בהשוואה ל-14.1% ברביע המקביל אשתקד. ואילו שולי הרווחיות התפעולית הסתכמו ב-5.4%-, זאת בהשוואה ל-5.5%- ברביע המקביל אשתקד. גם על נתונים אלו, בדומה להכנסות המצרפיות, השפיעו השינויים בתמהיל המלונות, כאשר מאידך בחוף גיא הגידול בהכנסות תרם לעלייה ברווחיות הגולמית.

יחסי הנזילות המצרפיים של החברות הציבוריות ירדו בהשוואה לרביע המקביל אשתקד. היחס השוטף (נכסים שוטפים ביחס להתחייבויות שוטפות) המעיד על יכולתן של החברות לפרוע את חובותיהן לשנה הקרובה מתוך נכסיהן נקבע על 0.47, זאת לעומת 0.49 ברביע המקביל אשתקד. היחס המהיר (נכסים שוטפים בניכוי מלאי ביחס להתחייבויות שוטפות) נקבע על 0.37, זאת בהשוואה ל-0.4 ברביע המקביל אשתקד. הירידה ביחסי הנזילות התרחשה על רקע הגידול החד בהתחייבויות השוטפות, בפרט בסעיפי התחייבויות שוטפות אחרות והתחייבויות לספקים.

שיעור **ההון העצמי ביחס למאזן**, המעיד על רמת המינוף של החברות- היחס בין מקורות ההון מגורמים זרים לבין ההון של בעלי המניות, מצוי במגמת עלייה ארוכת שנים. יחס זה עמד על 47.1% ברביע הראשון בשנת 2017, לעומת 45.9% ברביע המקביל אשתקד. העלייה ביחס זה נגרמה הודות לגידול משמעותי בהון העצמי המצרפי, כאשר הגידול חל בכל אחת מן החברות. כך, ערך ההון העצמי האבסולוטי של מלונות הכשרה עלה ב-52%, ישרוטל ב-12.5%, חוף גיא ב-15.7% ומלונות דן ב-4.2%. עם זאת, ראוי לציין כי הגידול המהותי בהונה העצמי של מלונות הכשרה נגרם כתוצאה משערוך שנעשה לרכוש הקבוע של החברה. העלייה ביחס הנזכר מעלה הינה חיובית, וזאת מפני שהיא מקטינה את הוצאות המימון הנובעות מגיוס ההון הזר.

הנטל המימוני (שיעור הוצאות המימון מסך ההכנסות) ברבעון הראשון של שנת 2017 היה שלילי והסתכם ב-0.6%-, כלומר, הכנסות המימון עלו על הוצאות המימון. זאת בהשוואה ל-0.3% ברביע המקביל אשתקד. אולם הוצאות מימון נטו שליליות (הכנסות גבוהות מהוצאות) אפיינו את מלונות דן בלבד ונבעו בגין הכנסות גבוהות מהפרשי שער, כאשר בנטרול הוצאות המימון נטו של מלונות דן הסתכם שיעור הנטל המימוני ב-2.8%.

לסיכום, הפעילות ברביע השלישי של שנת 2017 תכריע האם שנה זו תהווה נקודת מפנה, ותיזכר כמוצלחת ביותר בשנים האחרונות. נתוני כניסות התיירים של חודש יולי מצביעים כי הסיכויים לכך גבוהים. האתגר הניצב בפני השחקנים בתחום המלונאות הוא לכל הפחות לשמור על לינות הישראלים ברמה הנוכחית, כאשר החופשה בחו"ל הופכת כה אטרקטיבית. לעומת זאת, עליהם להפנות את משאבי המכירות והשיווק לכיוון התיירים, שנראה כי הם אלו שיהוו פוטנציאל לצמיחה בהכנסות בתקופה הקרובה.